

Такриз

ба автореферати диссертатсия Акилова Муқаддас Мирмуҳамадовна дар мавзӯи “Таҳлили ҳуқуқӣ–ҷиноятии таҷовуз ба ҳаёти арбоби давлатӣ ё ҷамъиятии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминалогия; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ)

Мавзӯи рисолаи илмии Акилова Муқаддас Мирмуҳамадовна, ки ба масъалаҳои “Таҳлили ҳуқуқӣ–ҷиноятии таҷовуз ба ҳаёти арбоби давлатӣ ё ҷамъиятии Ҷумҳурии Тоҷикистон” бахшида худааст, дар замони муосир яке аз масъалаҳои муҳими илм ва қонунгузори ҷиноятӣ буда, дорои хусусияти ҳам назариявӣ ва ҳам амалӣ мебошад. Яке аз вазифаҳои аввалияи инкишофи сиёсати дохилӣ ва хориҷии давлатдории имрӯзаи тоҷикон ҳимояи амнияти миллӣ, баҳусус амнияти давлатӣ мебошад. Дар шароитҳое, ки имрӯз ҷой доранд, таҳдидҳо ба асосҳои сохтори конституционӣ ва амнияти давлат, тамомияти арзӣ ва дахлнопазирии арзӣ ғайрӣ гардида истода, зарурияти таъхирнопазирии объективӣ, ҷиҳати аз ҷониби давлат нишон додани муқовимат ба ҷунин омилҳои зиддавлатӣ ва зиддимиллӣ (ба монанди экстремизм, терроризм, сепаратизм) ба миён омадааст.

Дар заминаи аз байн рафтани Иттифоқи Шӯравӣ, кишварҳои соҳибистиклолу мустақил пайдо шуданд, ки онҳо ба ивази системаи муқаммалӣ қонунгузорӣ ба тағйироти ҷиддӣ, рӯҳафтадогии ҳуқуқӣ, зиддиятҳои сиёсӣ ва талоши ҳокимият гирифтӣ гардиданд. Аз ин раванди сиёсӣ ва таърихӣ, Тоҷикистони тозабунёд низ берун намонд ва бо соҳибистиклол гардидани худ ба гирдоби ҷанги шаҳрвандӣ кашида шуд. Ихтилофи андешаҳо дар масоили гуногун ба зиддиятҳои мусаллаҳона табдил ёфта, маҳз ҳамин вазъӣ ба миёномада боиси дар ҷумҳурӣ пайдо шудан ва ташаккулёбии гурӯҳҳои террористӣ экстремистӣ гардид. Бо истифода аз гурӯҳҳои террористӣ роҳбарони тарафҳои муқобил зидди рақибони сиёсии худ муқориза мебарданд, дар мавридҳои алоҳида ба ҷисман нобуд кардани онҳо даст мезаданд ва бо ин роҳ на танҳо рақибон ва муқобилони хеш, балки аҳолии осоиштаро ба ваҳму таҳлука меандохтанд. Дар баробари ғайрӣ сиёсӣ, инчунин ходимони давлатӣ, шахсиятҳои соҳибэҳтирому боэътибори давлатӣ ва ҷамъиятӣ, зиёиён, қорамандони соҳаҳои гуногуни илму фарҳанг ва намояндагони ташкилотҳои байналхалқӣ қурбонии нав ба нав гурӯҳҳои террористӣ мегардиданд, ки ин амалҳо боиси хавотириву таҳлукаи асосноки аҳолии ҷумҳурӣ ба тақдирӣ ояндаи худ ва давлату миллат гардида буд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар қатори кишварҳои дигари минтақа таҳдидҳои афзояндаи экстремизм ва терроризмро ба амнияти миллий ва рушди босуботи худ эҳсос менамояд. Таҳдидҳои террористӣ шаклу усулҳои тозаро касб карда, ҷуғрофия ва доманаи онҳо васеъ гардида, тарзҳои содир намудани ҳамлаҳои террористӣ ва ҳадафҳои онҳо тағйирёбандаанд. Ташкилотҳои экстремистии террористии фаъолиятшон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон манъшуда бо ин сохторҳои робитаҳои устувор дошта, дорои сарчашмаҳои маблағгузори ва таҷрибаи пешбурди фаъолияти таҳрибкории террористӣ мебошанд. Созмонҳои экстремистии террористӣ ҷиҳати ба сафҳои худ ҷалб намудани ҷавонон, аз ҷумла тавассути ҷустуҷӯи аъзои нав бо истифода аз шабакаҳои иҷтимоӣ фаъолияти густурдаи ташвиқотию тарғиботӣ мебаранд.

Тоҷикистон дар сафи пеши мубориза бо терроризму ифротгароӣ дар ҷаҳони муосир қарор дошта, бо сиёсати устувори худ дар таъмини суботи амнияти минтақавӣ ва байналмилалӣ саҳми ҷиддӣ мегузорад. Ҳанӯз баҳри мубориза бо терроризм ва экстремизм соли 1999 як зумра санадҳои ҳуқуқии меъёрӣ қабул шуданд. Пешвои миллат 16 ноябри соли 1999 ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи мубориза бо терроризм” имзо гузоштанд ва 21 ноябри соли 2003 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи мубориза бо экстремизм” ба тасвиб расид. Ин ду қонун барои Ҷумҳурии Тоҷикистон заминаҳои ҳуқуқии мубориза бо терроризм ва экстремизмро фароҳам овард. 23.12.2021 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муқовимат ба терроризм» қабул гардид ва айни замон амал намуда истодааст. Ҷумҳурии Тоҷикистон низ яке аз мамлакатҳои мебошад, ки дар ин самт тадбирҳои мушаххас андешида, онҳоро амалӣ намуда истодааст.

Дар баробари ҳамаи ин дастовардҳои муҳим, то ҳанӯз баъзе масъалаҳои ҳастанд, ки аз нигоҳи илмӣ коркарди иловагиро талаб мекунанд. Диссертатсия Акилова Муқаддас Мирмуҳаммадовна дар мавзӯи “Таҳлили ҳуқуқӣ–ҷиноятӣ таҷовуз ба ҳаёти арбоби давлатӣ ё ҷамъиятии Ҷумҳурии Тоҷикистон” метавонад ба ҳалли баъзе аз масъалаҳои илмии мубориза бо терроризми сиёсӣ маводи муфиде бошад. Масалан, чунин тавсияҳои муаллиф диққатҷалбкунанда буда аҳамияти назариявӣ ва амалӣ доранд: 1) Дар м. 1 Қонуни ҚТ “Дар бораи муқовимат бо терроризм” мафҳуми терроризми сиёсӣ дар шакли зерин илова карда шавад: “терроризми сиёсӣ яъне таҷовуз ба ҳаёти арбоби давлатӣ ё ҷамъиятӣ, ки таъмини амнияти давлатӣ аз онҳо вобаста аст ва ин кирдор бо мақсади суст кардани асосҳои сохти конституционӣ ё амнияти давлат, ҳамчунин бо мақсади катъ гардонидани фаъолияти давлатӣ ё дигар фаъолияти сиёсӣ ё содир намудани чунин кирдор бинобар интиқом барои чунин фаъолият (акти террористӣ) содир шуда бошад”; 2) Бо қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи Асосгузори

сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат дар назди қонуни ҷиноятӣ масъалаи хифзи ҳуқуқӣ–ҷиноятӣ таҷовуз ба ҳаёти Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат ба миён омадааст. Ҳарчанд Қонуни дахлдор соли 2015 қабул шуда бошад ҳам, то ҳол дар КҶ ҚТ моддаи алоҳида вобаста ба таҷовуз ба ҳаёти Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат ҷой надорад. Бинобар ин пешниҳод карда мешавад, ки дар КҶ ҚТ барои таҷовуз ба ҳаёти Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат ҷавобгарии ҷиноятӣ дар шакли модда алоҳида пешдinin карда шавад.

Натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф аз ҷиҳати назариявӣ ба рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва дигар илмҳои ба мавзӯи мазкур алоқаманд мусоидат карда, барои ҳалли мусбӣ як зумра масъалаҳо ва мушкилоти вобаста ба мавзӯи тадқиқот нақши муҳимро мебозад.

Дар баробари муваффақиятҳо дар автореферати диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳснок ва ҳалталаб ҷой доранд, ки барои ҳалли онҳо фикри муаллиф талаб карда мешавад. Ба монанди:

1) Дар саҳифаи 21 муаллиф менависад, ки дар раванди таҳлили фарқияти таҷовуз ба ҳаёти арбоби давлатӣ ё ҷамъиятӣ аз ҳамла ба шахсон ва муассисаҳои таҳти ҳимояи байналмилалӣ қарордошта (м. 402 КҶ ҚТ) муаллиф ба хулосае омадааст, ки таҷовуз ба ҳаёти намояндаи расмӣ давлати дигар дар ҳудуди ҚТ бо мақсади сӯст кардани асосҳои соҳти конституционӣ ё амнияти давлатии Тоҷикистон содир шуда бошад, он бояд дар моддаи алоҳида дар боби 29 КҶ ҚТ дар шакли таҷовуз ба ҳаёти намояндаи расмӣ давлати дигар дар ҳудуди ҚТ криминализатсия карда шавад. Бояд қайд намуд, ки пешниҳоди мазкур актуалӣ мебошад, лекин он дар навгонҳои илмӣ пешниҳодшаванда ба ҷашм намерасад. Аз муаллиф хоҳиш карда мешавад, сабаби ҷой надодани онро дар навгонҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда шарҳ диҳад.

2) Ба ақидаи диссертант, аз сабаби он ки объекти ҳелии таҷовуз ба ҳаёти арбоби давлатӣ ва ҷамъиятиро ҳокимияти давлатӣ ташкил медиҳад, эътироф намудани шахсоне, ки мансабҳои давлатии ҳокимияти давлатиро соҳиб мешаванд, ҳамчун арбоби давлатии ҚТ эътироф намудан ба мақсад мувофиқ аст. Ба ақидаи мо ин мафҳум наметавонад таърифи арбоби давлатиро ба пуррагӣ инъикос намояд. Оё дар сатҳи диссертатсия ин мафҳум ба таври васеъ маънидод карда шудааст ё не? Хуб мешуд муаллиф мафҳуми мазкурро дар вақти ҳимоя ба таври васеъ маънидод менамуд.

3) Дар б. «б» қ. 2 м. 104 КҶ ҚТ ҷавобгарии ҷиноятӣ барои одамкушии муқаррар шудааст, ки бо таркиби м. 310 КҶ ҚТ шабоҳат дорад, яъне куштори шахс ё наздикони ӯ вобаста бо фаъолияти хизматӣ ва ё қарзи ҷамъиятиро иҷро кардани ӯ. Дар сатҳи автореферати диссертатсия вобаста ба

масъалаи декриминализатсия намудани м. 310 КҶ ҚТ бо сабаби шабеҳият, такрорият доштаниш бо м. 104 КҶ ҚТ дида баромада нашудааст. Фикри муаллиф оиди масъала мазкур талаб карда мешавад. Оё дар сатҳи диссертатсия масъалаи мазкур баррасӣ гардидааст ё не?

Ҳамзамон эродҳое, ки дар боло зикр шудаанд аз лиҳози илмӣ мувоҳисавӣ буда, ба паҳлуҳои илмии диссертатсия таъсири чидди намерасонанд.

Хулоса, рисолаи диссертатсионии Акилова М.М. ба талаботҳои оид ба омода намудани диссертатсия чихати дарёфти дараҷаи илмии номзади илм мувофиқ буда, муаллифи он сазовори ноил гардидан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мебошад.

Такризи дар асоси талаботҳои мавҷуда, махсусан бандҳои 76, 77, 78, 79 ва 81 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, таҳия ва пешниҳод гардидааст.

Мудири шуъбаи масоили назариявии давлат
ва ҳуқуқи муносири Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи
А. Баҳоваддинови Академияи миллии
илмҳои Тоҷикистон, доктори илмҳои
ҳуқуқшиносӣ, профессор

 Бобочонзода И.Ҳ.

Имзои Бобочонзода И.Ҳ.-ро “тасдиқ мекунам”:
Сардори шуъбаи кадрҳои Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи
А. Баҳоваддинови Академияи миллии
илмҳои Тоҷикистон

Шозедов Х.Н.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, Душанбе, 734025, Хиёбони Рӯдакӣ, 33
E-mail: bobojonov_i@mail.ru. Тел.: +992 93-510 77 11

“22” 02 2023